

Wrocław, 19. 02. 2024 r.

dr hab. Piotr Sula, prof. UWr

Instytut Politologii

Uniwersytet Wrocławski

Ocena monografii pt. „Uchwały rocznicowe Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. O ich miejscu i roli w polskiej polityce pamięci po 1989 roku” (Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2022, ss. 351, ISBN 978-83-66740-68-6) i dorobku doktora Bartłomieja Seclera, sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Niniejsza recenzja została sporządzona w związku z powierzeniem mi przez Radę Naukową Dyscyplin: nauki o polityce i administracji, nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz nauki o bezpieczeństwie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji dr. Bartłomiejowi Seclerowi.

Podstawowe dane o Habilitancie

Doktor Bartłomiej Secler jest zatrudniony na stanowisku adiunkta od 1 października 2011 roku na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Początkowo był związany z Zakładem Kultury Politycznej, a od 2018 roku jest pracownikiem Zakładu Najnowszej Historii Politycznej.

Doktor Bartłomiej Secler ukończył studia licencjackie na kierunku politologia w Collegium Polonicum w Słubicach (2003 r.), a studia magisterskie na kierunku politologia w Instytucie Nauk Politycznych na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (2005 r.).

Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe, będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego Pan doktor Bartłomiej Secler wskazał monografię pt. „Uchwały rocznicowe Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. O ich miejscu i roli w polskiej polityce pamięci po 1989 roku”, opublikowanej przez Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2022 roku (ss. 351, ISBN 978-83-66740-68-6). Praca ta powstała w wyniku realizacji projektu badawczego pt. „Miejsce i rola uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP w polskiej polityce pamięci”, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki (nr grantu 2017/25/B/HS5/01425).

Przedłożona praca jest oryginalnym na gruncie polskich nauk o polityce i administracji opracowaniem, w którym Autor podjął się analizy roli uchwał rocznicowych, dzięki którym obie izby polskiego parlamentu upamiętniały rocznice, związane z wydarzeniami lub osobami o istotnym znaczeniu dla historii państwa polskiego. Warto zauważyć, że istotność ta nie jest kategorią ostrą i jej rozumienie wynikało ze znaczenia, które przypisywali jej inicjatorzy uchwały sejmowej lub senackiej.

Odnosząc się do tematu, którym Autor zajął się w recenzowanej pracy, wydaje się, że już na etapie wyboru problemu badawczego Habilitant trafnie rozpoznał niszę w polskim piśmiennictwie oraz wcześniej prowadzonych w Polsce badaniach politologicznych. Decyzja ta i konsekwencja w realizacji celów badawczych sprawia, że opracowanie to ma charakter unikatowy. Trzeba też jasno powiedzieć, że nie jest to dziełem przypadku, ponieważ Habilitant przygotowywał się i dojrzewał do tego projektu badawczego, podejmując już wcześniej starania o uzyskanie grantu z Narodowego Centrum Nauki na realizację podobnego przedsięwzięcia.

Doniosłość problematyki podejmowanej w recenzowanej pracy jest związana wprost z faktem, że uchwały rocznicowe są nieodłącznym elementem kształtowania polityki pamięci, a tym samym są również wprzęgane w bieżący dyskurs polityczny i w tym kontekście mogą służyć mitologizowaniu jednych i odbrązowieniu innych postaci. Praktyka ta nabiera szczególnego znaczenia w przypadku bohaterów żyjących lub niedawno zmarłych, którzy są/byli sprzymierzeńcami poszczególnych obozów politycznych; rządzący zyskują możliwość ogrzania się w chwale swych bohaterów.

Potencjał do instrumentalizacji wydarzeń i osób, ważnych z punktu widzenia historii Polski był znaczny w ramach cezury czasowej przyjętej w omawianej pracy. Autor zdecydował, że

jego analiza obejmuje okres 1989 – 2019, a więc podjął się niezmiernie ambitnego zadania polegającego na zewidencjonowaniu wszystkich uchwał w okresie, w którym pojawiały się diametralnie różne pomysły dotyczące rozłożenia akcentów odnoszących się do ludzi i wydarzeń z przeszłości. Zgodność opinii w ocenach przeszłości dotyczyła tuż po 1989 r. roku ocen formułowanych wobec komunistycznej przeszłości (krytyka/potępienie); znacznie więcej niuansów towarzyszyło ocenom bohaterów i wydarzeń okresu dwudziestolecia międzywojennego. Różnice tego typu znajdowały pewne odzwierciedlenie w podejmowanych uchwałach, choć warto też zaznaczyć, że intensyfikacja wprzęgnięcia historii poprzez uchwały rocznicowe nastąpiła w ostatnich latach objętych analizą Habilitanta (lata 2015 – 2019).

W swej analizie Autor posłużył się „wytrychami” politologicznymi, ale korzystał również z bogatego dorobku innych dyscyplin z obszaru nauk społecznych czy humanistycznych (socjologię, kulturoznawstwo, historia) podejmujących kwestie upamiętniania czy pamięci, bo taką przestrzeń do interpretacji stworzyli politycy twórczo (lub mniej eufemistycznie nazywając ich postawę – dla celów propagandowych) odczytując i wykorzystując historię.

Autor posłużył się w swojej pracy metodami ilościowymi i jakościowymi. Biorąc pod uwagę poruszaną problematykę w pełni uzasadnione jest, że w kontekście metod ilościowych Habilitant wykorzystał statystyki opisowe; jakościowa analiza treści umożliwiła Autorowi wyselekcjonowanie materiału do badań, ponieważ spośród wszystkich uchwał przyjętych przez obie izby polskiego parlamentu musiał wybrać te, które miały charakter rocznicowy.

Praca została podzielona na dwie części. Pierwsza z nich, składająca się z dwóch rozdziałów („W kręgu pamięci, polityki i władzy” oraz „Specyfika uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP”) zawiera część metodologiczno – konceptualną. W tej części Autor zarysował siatkę kategoryjną, która stanowiła ramy teoretyczne dla jego dalszych rozważań. W części tej Habilitant scharakteryzował również polityczne oraz prawne uwarunkowania procesu przyjmowania uchwał rocznicowych przez jako polski parlament po 1989 roku.

Ciekawą konstrukcją ma druga część pracy. Autor zastosował w niej porządek chronologiczny, choć skonstruował go nie poprzez wyodrębnienie kadencji Sejmu oraz Senatu RP, ale kolejnych okresów w historii Polski, w których inicjatorzy uchwał poszukiwali inspiracji. Ta część pracy została podzielona na 5 rozdziałów: „Sejm i Senat RP wobec wielkich rocznic historycznych (966–1918)”, „Rok 1918 i narracje o II Rzeczypospolitej w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu RP”, „Czasy II wojny światowej w uchwałach rocznicowych

Sejmu i Senatu RP”, „Obraz PRL w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu RP” oraz „Narracje (nie tylko) o III RP w uchwałach rocznicowych Sejmu i Senatu RP”. Na potrzeby pracy Autor wyselekcjonował i następnie przeanalizował 589 uchwał rocznicowych (289 sejmowych o 200 senackich).

Autor sformułował w swojej pracy 3 hipotezy:

- „uchwały rocznicowe są mechanizmem polityki pamięci w zakresie upamiętniania wydarzeń i postaci z przeszłości [...]”,
- „wybór rocznic historycznych zasługujących na upamiętnienie jest skorelowany z zasadami ideowymi i interesami partii i ugrupowań politycznych”,
- „uchwały rocznicowe nie tworzą koherentnej i spójnej wizji polityki pamięci, ale pozostają uzależnione od doraźnych potrzeb politycznych i ideologicznych swoich autorów”,

Praca stanowi spójną całość i wydaje się, że Autor nie poruszał w jej ramach kwestii zbędnych, ani z punktu widzenia poprawności metodologicznej, ani spójności narracji. Niemniej, można zastanowić się, czy nie byłoby zasadne zredukowanie części rozważań poświęconych przeszłości i w zamian poruszenie w szerszym zakresie problematyki mitów historycznych, o których Autor pisze np. na s. 46, pomijając przy tym pracę Vladimira Tismăneanu pt. „Wizje zbawienia”. Zdaję sobie jednocześnie sprawę, że w kontekście analizy uchwał rocznicowych nadmierne akcentowanie kwestii mitu mogłoby narazić Autora na brak spójności – praca nie jest wszak poświęcona mechanizmom tworzenia mitów, a koncentruje się na uchwałach, które mogą stanowić zaledwie preludium do narodzin mitów i dalszego ich wykorzystywania dla celów politycznych.

Praca jest napisana żywym i precyzyjnym językiem. Czasem pojawiają się drobne błędy edytorskie czy potknięcia językowe lub fragmenty, które zwyczajnie mogłyby być zgrabniej sformułowane:

- pozbawione orzeczenia zdanie podrzędne „a owoce tego powiązania to nadzieja i pamięć” (s. 24),
- niejasne zdanie: „Perspektywa ta związana jest z rozumieniem historii, jej miejscu i roli w badaniach nad przeszłością czy zaangażowaniem historyków w jej uprawianie”,
- powtórzenia słowa znaczenie w różnych przypadkach w tym samym zdaniu (s. 75),
- niefortunny zwrot „mowa tu” (np. strony 47 i 75).

Ostatnią kwestią, którą chciałbym poruszyć w odniesieniu do recenzowanej pracy jest fakt, iż Habilitant wykorzystał w niej bardzo dużo cytatów. Wydaje się, że niekiedy mógłby zrezygnować z tego zabiegu.

Autor ma znaczną przestrzeń do tego, by w toku dalszych prac pokazać, jak polityka pamięci w Polsce prezentuje się na tle podobnych działań podejmowanych przez parlamenty państw europejskich. Habilitant również zauważa ten potencjał (wspomina o tym w swoim autoreferacie).

Mając tak rzetelnie opracowany materiał dotyczący uchwał rocznicowych Autor będzie mógł się skupić w dalszych badaniach nad tym, czy i na ile osoby oraz wydarzenia, będący przedmiotem uchwał były następnie wykorzystywane w kampaniach politycznych, czy polityce historycznej konkretnych partii.

Podsumowując jednak moją opinię na temat recenzowanej pracy, chciałbym podkreślić jej innowacyjny charakter oraz spójność metodologiczną. Na uznanie zasługuje również ogrom pracy włożonej przez Autora w porządkowanie bogatego materiału, który stał się podstawą tego opracowania.

Pozostały dorobek naukowy, dydaktyczny oraz organizacyjny doktora Bartłomieja Seclera

Publikacje Pana doktora Seclera w coraz większym stopniu rezonują w polskim środowisku politologicznym. Mogą o tym świadczyć dane z Google Scholar z 16 lutego 2024 r., pozyskane dzięki programowi *Publish or Perish* - liczba cytowań prac Pana doktora Bartłomieja Seclera wynosiła 128, zaś h-index wynosił 6. W autoreferacie Habilitant przytoczył analogiczne dane z dnia 21 sierpnia 2023 roku. Liczba cytowań wynosiła wówczas 114, a h-index - 5. Świadczy to o rosnącym uznaniu polskich politologów dla dokonań naukowych Pana doktora Seclera.

Charakteryzując dorobek naukowy Pana doktora Seclera chciałbym podkreślić 2 kwestie. Po pierwsze, dzieło, stanowiące podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego jest zwięźczeniem, a może – bardziej adekwatnie - etapem w badaniach nad polityką pamięci, które prowadzi(ł) Habilitant. Po drugie, Jego zainteresowania naukowe wykraczają poza problematykę recenzowanej wyżej pracy. Oprócz publikacji dotyczących polityki pamięci Pan doktor Secler wzbogacił dyskusję toczącą się w obszarze nauk społecznych swoimi pracami na temat dziennikarzy i mediów oraz włoskiego systemu politycznego, a w szczególności rywalizacji politycznej we Włoszech. Świadomie zaznaczyłem wkład Habilitanta w rozwój nauk społecznych, bo, choć Jego tożsamość i większość prac jest usytuowana w ramach dyscypliny nauk o polityce i administracji to warto podkreślić, że część Jego publikacji może być uznana za interdyscyplinarną.

Powyższy argument dobrze ilustrują wybrane przykłady współautorskich publikacji Pana doktora Seclera na temat mediów i dziennikarzy:

- Secler B., Stępińska A., Jurga-Wosik E., Narożna D., Adamczewska K., Model dziennikarstwa zorientowany na obywateli w perspektywie paradygmatu społecznej odpowiedzialności mediów. Przykład prasy w Polsce, „Folia Litteraria Polonica” 2016, nr 2(32), s. 167-185,
- Stępińska A., Adamczewska K., Narożna D., Jurga-Wosik E., Secler B., Zmiany motywów wyboru zawodu dziennikarskiego w Polsce, „Zeszyty Prasoznawcze” 2016, nr 2, s. 393-407.
- Stępińska A., Jurga-Wosik E., Adamczewska K., Secler B., Narożna D., Journalistic role performance in Poland, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2016, nr 2, s. 37-51.

Wśród publikacji dotyczących włoskiego systemu politycznego (mających wyłącznie politologiczną tożsamość) można wymienić:

- Secler B., Evolution of the electoral system in Italy. Electoral procedures and voting methods in the perspective of experience and challenges, in: M. Musiał - Karg (ed.), E-voting and e-participation. Experiences, challenges and prospects for the future, Adam Mickiewicz University in Poznan, Faculty of Political Science and Journalism, Poznań 2019, s. 127-137,
- Secler B., Separatist and autonomous tendencies in modern Italy, „Przegląd Narodowościowy. Review of Nationalities” 2018, nr 8, s. 103-118,
- Secler B., Włoska scena polityczna w obliczu wyborów parlamentarnych w 2018 roku — wybrane problemy, w: N. Kusa, M. Musiał-Karg, A. Stelmach, Uwarunkowania demokracji przedstawicielskiej we współczesnej Polsce i Europie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu — Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Poznań 2018, s. 103-118.

Z punktu widzenia autora niniejszej opinii niezmiernie ciekawe są również opracowania Habilitanta dotyczące myśli oraz aktywności medialnej księdza profesora Józefa Tischnera.

W aspektach ilościowych aktywność publikacyjna Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora prezentuje się następująco:

- 2 autorskie monografie naukowe (w tym 1 będącą monografią przygotowaną na podstawie rozprawy doktorskiej),
- 2 monografie współautorskie,
- 3 współautorskie prace pod redakcją (w tym 1 opublikowana przed uzyskaniem stopnia doktora),

- 14 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych,
- 26 rozdziałów opublikowanych w pracach zbiorowych,
- 1 recenzja,
- 1 sprawozdanie z konferencji.

Ponadto, przed uzyskaniem stopnia doktora Habilitant opublikował 18 artykułów w czasopiśmie i pracach zbiorowych oraz 2 recenzje.

Aktywność naukowa Pana doktora Seclera nie ograniczała się wyłącznie do publikacji. Jego temperament badawczy, ale chyba również życiowa energia, pozwoliły mu na uczestnictwo po uzyskaniu stopnia doktora w 65 konferencjach naukowych w Polsce i za granicą (w Wielkiej Brytanii, Włoszech oraz Hiszpanii).

Habilitant był również kierownikiem i wykonawcą projektu badawczego finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki pt. „Miejsce i rola uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP w polskiej polityce pamięci” (OPUS 13 nr 2017/25/B/HS5/01425); był także wykonawcą w:

- w 2 innych projektach badawczych finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki,
- w projekcie badawczym finansowanym ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- w międzynarodowym projekcie badawczym „Journalistic Role Performance (JRP) Study: Second Wave”,
- w międzynarodowym projekcie badawczym „Journalistic Role Performance Around the Globe”,
- w międzynarodowym projekcie badawczym „Journalism Students Across the Globe. Professionalization, Identity and Challenges in a Changing Environment”.

Pan doktor Secler angażuje się również w działalność towarzystw naukowych (np. PTNP), redakcji czasopism („Przegląd Politologiczny” – członek Redakcji, zastępca Sekretarza Redakcji; „Przegląd Narodowościowy - Review of Nationalities” – redaktor tematyczny w zakresie problematyki związanej z polityką pamięci oraz mediami) oraz jako recenzent artykułów naukowych w czasopiśmie („Przegląd Politologiczny”, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, „Przegląd Zachodni”, „The Polish Journal of Eastern European and Central Asian Studies”, „Przegląd Narodowościowy - Review of Nationalities”, „Zeszyty Naukowe Centrum Badań im. Edyty Stein”, „Zeszyty Prasoznawcze”, „Refleksje. Pismo Naukowe Studentów i Doktorantów WNPiD”, „Debiut Naukowe Studentów Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu”).

Poza aktywnością naukową Pan doktor Secler włączał się również w organizację konferencji, seminariów naukowych, a także Olimpiady Wiedzy o Mediach. Może się także pochwalić dużą liczbą wypromowanych licencjatów (185). Swoje zainteresowania naukowe wykorzystał z powodzeniem w działalności dydaktycznej – prowadził m. in. następujące zajęcia:

- życie społeczno-polityczne współczesnych Włoch,
- współczesne Włochy: historia – polityka – społeczeństwo,
- faszyzm we Włoszech: między przeszłością a teraźniejszością.

Za swą aktywność Habilitant był doceniany na macierzystej uczelni kilkakrotnie za działalność naukową (nagrody Rektora UAM w 2015 oraz Dziekana WNPiD UAM w 2014, 2018 i 2021 r.), dydaktyczną (nagrody Rektora UAM w 2023 oraz Dziekana WNPiD UAM w 2014 i 2016 r.) a także organizacyjną (nagrody Dziekana WNPiD UAM w 2014, 2018 i 2021 r.).

Dopełniając charakterystykę aktywności naukowej Pana doktora Seclera nie można pominąć również jego aktywności na polu międzynarodowym. Wydaje się bowiem, że to właśnie pobyt badawczy na Uniwersytecie Sapienza w Rzymie w dniach 11-27 lipca 2016 r. w ramach projektu badawczego finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki pt. „E-voting jako alternatywna procedura głosowania w elekcjach państwowych. Doświadczenia wybranych państw a perspektywy wdrożenia e-głosowania w Polsce” stanowił dodatkową inspirację dla badań nad różnymi wymiarami systemu politycznego Włoch.

Konkluzja

Charakterystyka osiągnięcia naukowego, przedłożonego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego przez Pana doktora Seclera, jego pozostała aktywność naukowa, organizacyjna oraz dydaktyczna pozwalają sformułować pogląd, że Habilitant jest dojrzałym badaczem, który potrafi zadania swe realizować, zarówno pracując indywidualnie, jak i w zespołach. Żadnych wątpliwości nie budzi jego wkład w rozwój nauk o polityce i administracji. Dbając o swój rozwój naukowy Habilitant nie zignorował pracy na rzecz rozwoju dyscypliny nauk o polityce (recenzowanie, praca w komitetach redakcyjnych) oraz swojego uniwersytetu, gdzie podejmował liczne działania organizacyjne. Oznacza to, że Pan Doktor Secler spełnił wszystkie wymagania stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego, zdefiniowane w art. 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie Pana doktora Seclera do dalszych etapów postępowania zmierzającego do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Dr Sule

